

POSTANOWIENIE

Dnia 8 października 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło

SSN Dawid Miąsik (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku D. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w G.
w likwidacji

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.

z udziałem zainteresowanych: Z.B. i R.W.

o ustalenie obowiązku podlegania ustawodawstwu polskiemu w zakresie
ubezpieczeń społecznych,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 8 października 2019 r.,

zażalenia organu rentowego na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 26 marca 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Decyzją z 24 listopada 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. (organ rentowy) stwierdził, że R.W. (pierwszy zainteresowany), zgłoszony do ubezpieczenia jako pracownik przez płatnika składek D. Sp. z o.o. (wnioskodawca), nie podlega polskiemu ustawodawstwu w okresie od 5 stycznia 2015 r. do 20 marca 2015 r. Jednocześnie organ rentowy uchylił wydane dla pierwszego zainteresowanego zaświadczenia A1. Z kolei decyzją z 26 listopada 2015 r. organ rentowy stwierdził, że Z.B. (drugi zainteresowany), zgłoszony do ubezpieczenia

jako pracownik wnioskodawcy, nie podlega ustawodawstwu polskiemu w okresie od 5 stycznia 2015 r. do 10 kwietnia 2015 r. i uchylił wydane dla drugiego zainteresowanego zaświadczenia A1.

Wnioskodawca zaskarżył powyższe decyzje odwołaniem w całości. Zarządzeniem z 21 lutego 2017 r. sprawy z obydwu odwołań zostały połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Wyrokiem z 30 maja 2018 r., VII U (...) Sąd Okręgowy w G. zmienił zaskarżone decyzje i uznał, że pierwszy zainteresowany podlega ustawodawstwu polskiemu od 5 stycznia 2015 r. do 20 marca 2015 r., a drugi od 5 stycznia 2015 r. do 10 kwietnia 2015 r. Sąd Okręgowy stwierdził, że podstawą do wydania decyzji o wyłączeniu zainteresowanych z polskiego ustawodawstwa w zakresie ubezpieczeń społecznych było ustalenie przez organ rentowy w wyniku przeprowadzonej kontroli, że zainteresowani nie świadczyli pracy na terenie Polski a jedynie za granicą. Nie było więc podstaw do wydania im zaświadczenia A1 a zastosowanie w stosunku do zainteresowanych powinno znaleźć ustawodawstwo francuskie, ponieważ praca była wykonywana tylko na terytorium Francji.

W ocenie Sądu Okręgowego organ rentowy nieprawidłowo zastosował w stosunku do zainteresowanych procedury wynikające z art. 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE. L Nr 166, str. 1; dalej jako rozporządzenie podstawowe) i art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE. L 2009 Nr 284, str. 1, dalej jako rozporządzenie wykonawcze) i w konsekwencji wydał decyzję godzącą w jedną z podstawowych zasad unijnych w zakresie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, a mianowicie zasadę jedności ustawodawstwa.

Sąd Okręgowy stwierdził, że złożenie przez zainteresowanego wniosku o wydanie zaświadczenia A1 opartego o normę kolizyjną z art. 13 rozporządzenia podstawowego powinno być w ocenie Sądu wystarczającym impulsem dla organu rentowego do przeprowadzenia stosownego postępowania, którego wynikiem powinna być decyzja o tymczasowym określeniu ustawodawstwa państwa

zamieszkania jako ustawodawstwa właściwego lub decyzja o tymczasowym określeniu, że ustawodawstwo państwa zamieszkania nie jest właściwe. Następnie organ rentowy powinien poinformować o wydanych decyzjach instytucję właściwą innego państwa członkowskiego. W niniejszej sprawie organ rentowy nie zastosował takiej procedury. Po złożeniu wniosku o wydanie zaświadczenia A1 przez wnioskodawcę organ rentowy nie przeprowadził żadnego postępowania wyjaśniającego i dowodowego. Dopiero na etapie weryfikacji wydanego zaświadczenia A1 – zakończonego wydaniem decyzji zaskarżonej w niniejszej sprawie - organ rentowy uznał, że w spornych okresach zainteresowani nie powinni podlegać ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych. Również w tym przypadku organ rentowy nie dochował procedury przewidzianej w art. 16 rozporządzenia wykonawczego, do czego był zobowiązany, skoro decyzję o wyłączeniu zastosowania ustawodawstwa polskiego w odniesieniu do zainteresowanych wydał na podstawie art. 13 rozporządzenia podstawowego i art. 14 rozporządzenia wykonawczego. Organ rentowy wydał w tym przypadku decyzję ostateczną, pomijając etap tymczasowego określenia ustawodawstwa. W efekcie wywołał skutek sprzeczny z kardynalną zasadą koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, czyli wyłączył zainteresowanego w spornym okresie z podlegania jakimukolwiek ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych. Z uwagi zatem na pominięcie przez organ rentowy trybu postępowania, przewidzianego w art. 16 rozporządzenia wykonawczego Sąd Okręgowy uznał, że konieczne jest ustalenie, że zainteresowani podlegają ustawodawstwu polskiemu.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego wniósł organ rentowy, zaskarżając go w całości. Wyrokiem z 26 marca 2019 r., III AUa (...) uchylił wyrok Sądu Okręgowego w zakresie dotyczącym zmiany decyzji organu rentowego oraz samą decyzję i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu, rozstrzygając o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny zaznaczył, że w całości podziela rozważania prawne, przedstawione przez Sąd Okręgowy. Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że w spornym okresie zainteresowani wykonywali również pracę w Polsce, czyli świadczyli ją na terenie dwóch państw członkowskich, co nakładało na organ rentowy konieczność przeprowadzenia procedury uzgodnieniowej. Mimo zwrotu postanowieniem z 21

listopada 2016 r. akt do organu rentowego ze wskazaniem, jakiego rodzaju przepisy koordynacji powinny być zastosowane, organ procedury tej nie wdrożył. Sąd Apelacyjny zwrócił ponadto uwagę, że organ rentowy przez wydanie zaskarżonych decyzji doprowadził do sytuacji, w której zainteresowani zostali wyłączeni z ubezpieczenia społecznego w Polsce i nie objęto ich ubezpieczeniem społecznym w innym państwie członkowskim, gdyż organ rentowy nie poinformował francuskiej instytucji ubezpieczeniowej o cofnięciu zaświadczenia A1. Skoro zatem francuska instytucja ubezpieczeniowa nie została poinformowana o uchyleniu przez organ rentowy zaświadczenia A1 i wyłączeniu zainteresowanych z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych, to nie wiadomo jakie jest jej stanowisko w tej sprawie. Z uwagi na brak współpracy z instytucją francuską oraz nieuruchomienie procedury tymczasowego ustalenia ustawodawstwa właściwego, konieczne było uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzających go decyzji i zwrócenie sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania.

Zażalenie na powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego wniósł organ rentowy, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz zasądzenia kosztów postępowania zażaleniowego. Organ rentowy zarzucił naruszenia art. 386 § 1 i 4 k.p.c., przez uchylenie przez Sąd Apelacyjny wyroku Sądu Okręgowego oraz poprzedzających go decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania mimo braku przesłanek do zastosowania tej instytucji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie okazało się nieuzasadnione.

Zgodnie z wyrokiem TSUE z 13 lipca 2017 r., C-89/16, *Szoja* (ECLI:EU:C:2017:538, pkt 41) „z art. 14 ust. 5b rozporządzenia wykonawczego wynika, iż art. 16 tego rozporządzenia stosuje się we wszystkich wypadkach przewidzianych w tym art. 14. Tym samym w wypadku takim jak rozpatrywany w postępowaniu głównym należy uwzględnić również art. 16 tego rozporządzenia, który wskazuje postępowanie, jakie należy zastosować w celu ustalenia ustawodawstwa właściwego na podstawie art. 13 rozporządzenia podstawowego”.

Orzeczenie to wydano w następującym stanie faktycznym: obywatel polski prowadził działalność na własny rachunek w Polsce i był zatrudniony w charakterze pracownika najemnego na Słowacji, gdzie został wpisany do krajowego rejestru ubezpieczonych. Polski organ rentowy uznał, że - mając miejsce zamieszkania i miejsce prowadzenia działalności w Polsce – ubezpieczony podlega polskiemu ustawodawstwu, gdyż praca wykonywana przez niego na Słowacji była pracą marginalną. O ustaleniu ustawodawstwa polskiego jako właściwego organ rentowy poinformował instytucję słowacką w trybie art. 16 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego. W braku reakcji tej ostatniej, ustalenie tymczasowe ustawodawstwa właściwego stało się ostateczne, co skutkowało wyłączeniem ubezpieczonego z ubezpieczenia społecznego na Słowacji na mocy stosownej decyzji instytucji słowackiej.

Z powyższego wynika, że także w przypadku zmiany oceny prawnej stanu faktycznego w jakim ustalono ustawodawstwo właściwe, co jest zasadne zwłaszcza po uwzględnieniu, że co do zasady kwestie te rozstrzyga się szybko w interesie ubezpieczonych i funkcjonowania rynku wewnętrznego na podstawie treści umowy o pracę lub deklaracji osoby zainteresowanej, zastosowanie znajduje procedura z art. 16 rozporządzenia wykonawczego na etapie poprzedzającym wydanie właściwej decyzji przez organ krajowy, która następnie może zostać zaskarżona do sądu krajowego. Samo zaskarżenie decyzji organu rentowego do sądu krajowej nie czyni jej rozstrzygnięcia w przedmiocie ustalenia ustawodawstwa (wyłączenia z podlegania ustawodawstwu) zawieszonym, zatem nie zwalnia organu rentowego, ani z obowiązku przeprowadzenia stosownych konsultacji z instytucją właściwą innego państwa członkowskiego, ani z poinformowania przez organ rentowy instytucji właściwej z innego państwa członkowskiego o wydaniu decyzji uchylającej zaświadczenie A1. Efektem wydania decyzji takich jak w niniejszej sprawie oraz niezastosowania trybu postępowania z art. 16 rozporządzenia wykonawczego jest bowiem stan faktyczny, w którym do czasu rozstrzygnięcia o odwołaniu, zainteresowani nie podlegają ustawodawstwu polskiemu a jednocześnie nie zostali formalni objęci ochroną ubezpieczeniową ustawodawstwa innego państwa członkowskiego, w którym wykonywali pracę.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, skoro nie doszło do naruszenia art. 386 § 1 i 4 k.p.c. przez Sąd drugiej instancji.

as